MONITOR
Na Rok Pański 1779.
Num: XXXII.
Dnia 21. Kwietnia.

Sed ea animi elacio quæ cernitur in periculis & laboribis, si justicia vacat, pugnantque non pro salute communi sed pro suis commodis, in vitio est.
Cicero de officiis lib. 1. c. XIX.

SLepa na wszelkie niebeśpieczeństwa porywczość nie iest przymiotem lękliwego serca, ale się męstwem nazwać nie może. Niewskromioney młodości impet, zuchwałość nad to sobie dowierzaiąca, zaiadłość rozżarzonego gniewu, rozpacz z źle przepędzonego życia częstokroć bywać zwykły przyczyną i pobutką zbyt uwielbioney odwagi. Męstwo prawdziwe rozumem się rządzi, uwagi nie oddala, i owszem im bardziey

niebeśpieczeństwo roztrząśnie i zważy, á w nie się wdą za powodem przezwyciężaiących wstręt naturalney obowiązkow, tym szacownieyszy tryumf nad sobą odnośi, á przeto tym doskonaley nasławę zarabia. Zem wyraził wstręty i zwycięstwa, niepowinno to iść ku upodleniu dusz wspaniałych; naywięksi Rycerze niemieli przywileiu wyniesienia się nad sferę ludzkości przepisaną; wzdryga się przyrodzenie na widok śmierci lub niebeśpieczeństwa, człowiek zuchwały zaślepia się i omamia żeby tego wezdrgnienia nie uczuł, mężny prawdziwie przytłumia ie dzielnością honoru i cnoty; i ztąd odwaga tamtych ustaie po pierwszym zapale, tych zaś uwagą wsparta coraz się utwierdza i zmacnia. Szczęśliwa zuchwałość przypadkowych

tylko

tylko Rycerzow czyni; rozſądne męſtwo żołnierzy bitnych, Wodzow niezwyciężonych Państwu każdemu dodaie i przyſpoſabia. Takich żeby ſię też i Oyczyznie naſzey doſtało mieć Obrońcow, narodowi z przyrodzenia nielękliwemu, woiennemu niegdyś, ośmielam ſię przywieść na pamięć nie ktore przepiſy i znaki prawdziwey waleczności, dla tey przyczyny, abyśmy niezażywali na złe tak ſzacownego przymiotu, i uczynili rożnicę, między bronieniem Oyczyzny á nieſſawą napaſtowania wſpołobywatelow naſzych, między potrzebą mężnego wboiu ſpotkania ſię, á rąbaniną poiarmarkach, iednym ſłowem między prawdziwym męſtwem, á fałſzywą junakieryą.

Autor ieden w teyże materyi piſzący co ia teraz, tak zdanie ſwoie otwiera.

„ Prawdziwą waleczność u-
„ krzepcza przystoyność i ho-
„ nor, fałszywa zaś miną dzi-
„ ką, bezwstydną zuchwało-
„ ścią i postępkami, grubiańskie-
„ mi sroży się i nadstawia. Ju-
„ nak mniemany pnie się nad
„ tych ktòrzy złączoną z wspa-
„ niałym umysłem modestyą za-
„ chowuią; cała iego zgoła u-
„ silność na tym zawissa żeby
„ gmin prosty omamiał, u ktò-
„ rego za zwyczay z krzywdą
„ cnoty powierzchowność nay-
„ więcey popłaca; iako zaś w
„ sposobie pisania, styl wykwin-
„ tny, słow brzmiących, pełen,
„ czczym dźwiękiem proste u-
„ szy omamiać może, prawdzi-
„ wie zaś doskonały łagodną ni-
„ by prostą uymuie delikatne
„ poięcia, i zatym wdzięcznym
„ powabem skarbow mądrości
„ użycza, tak i prawe męstwo

„ da-

„ dalekie od nadstawiania się,
„ w obrębie rostropney spokoy-
„ ności trzymać się zwykło,
„ i kiedy zaś przyniewolone
„ sprawiedliwą potrzebą, stałą
„ jasność swoią rozpostrze, w
„ o zemgnieniu blaski iunackie
„ niszczeią i gasną.

Męstwo zdaie się postanawiać człowieka w wywyższonym nad innych stopniu, zkąd miłość własna, ktòra rada zawzdy dla siebie wielbiących rożnic szuka, rada się tym przymiotem zaszczycać, i choć go wistocie u siebie nie ma, chce wmowić w innych osobie dobrą opinią, udaiąc powierzchownością postać upragnioną. Zeby się ustrzedz krzywdzących ten przymiot omyłek, przypatrzmy się uważnie mężnemu prawdziwie człowiekowi. Przed okazaniem męstwa swoiego wpotocznych i po-

ſpolitych życia obywatelſkiego okolicznościach, nienazywa upodleniem heroicznego animuſzu, pełnienie choćby i nayproſcieyſzych obowiązkow; niewſtydził ſię ow wielki Perſon zwyciężca Agesilaus zdziećmi ſwoiemi igrać, Scipion pozwoiowanym Annibalu z Terencyuſzem piſać komedye, z Leliuſzem wieśniactwem ſię bawić, laurem uwite lemieſze uprawiały grunta ſzczęśliwego i cnotliwego niegdyś Rzymu.

Sławny Rymotworca wieku naſzego Voltaire, w życiu Henryka IV. Krola Francuſkiego ktore wierſzem wydał, opiſuiąc ſpoſob poſtępywania wpotrzebie znieprzyiacioł iednego z woiownikow tego Bohatera, zdaie mi ſię że doſtatecznie wyraził treść prawdziwey walecznośći w ſamym dziełaniu:

„ Mor-

„ Mornay wpośrzod woien-
„ nego zgiełku i zamieszania
„ pełen męstwa z powagą po-
„ stępuie; boiaźń ani popędli-
„ wość władać nim nie może,
„ nieczuły na huk harmat i ło-
„ skot broni, okiem niezmrużo-
„ nym zapatruie się na woy-
„ nę ktòrą karą niebios bydź
„ sądzi, ale potrzebną uznaie.
„ Jako mąż prawy idzie tam
„ gdzie go honor prowadzi, po-
„ tępia bitwy, żałuie Pana, słu-
„ ży mu iednakże z azardem
„ życia swoiego.

Tak iest rzecz cięźka ustrzec się podeyścia miłości własney w ten czas osobliwie, kiedy się chwalebne dzieło uczyni, iż wytrwanie skromne w tey pochlebney porze w ktòrey się po okazaniu męstwa sprawiedliwe pochwały cisną, i nie wymuszone za-

zadziwienie w innych postrzega, w poczet heroicznych czynow bespiecznie wpisać można. Umieć modestyi zażyć á tak iżby się w przymuszonym upokorzeniu nie pokazało, iż się ganiemy aby nas chwalono; mowić o własnych dziełach tak iakbyśmy tylko ich świadkami byli, iest to usprawiedliwiać zaszczyt sławy swoiey, ktòrą ieżeli czasem iest dziełem nadzwyczaynego zapracowania, częściey nie rownie od przypadkowych okoliczności zawisła.

